

‘De Kerk is aan het vervellen’

Onderzoek naar de evolutie van de kerkelijke betrokkenheid vraagt om nuance

- ▶ Niet alle gelovigen vereenzelvigen zich met het instituut Kerk
- ▶ Frequente kerkgangers gemiddeld 70 jaar oud
- ▶ Kerk gaat op zoek naar aansluiting met nieuwe realiteit

Patrick VERSTUYFT

Het onderzoek *Sociaal-culturele verschuivingen in Vlaanderen* van de Studiedienst van de Vlaamse Regering werd voor zijn twintigste verjaardag verpakt in een boek met een hoofdstuk over *De evolutie van de betrokkenheid bij de katholieke Kerk in Vlaanderen 1996-2015*. Jaak Billiet, hoogleraar methodologie aan de KU Leuven, waarschuwt voor verregaande conclusies. Er zijn immers altijd valkuilen, zoals de manier waarop je vragen stelt. Die varieerde doorheen de jaren, waardoor je moeilijk vergelijkbare antwoorden krijgt. Soms werd gepeild naar kerkbezoek, soms veeleer naar geloof.

Het onderzoek onderscheidt zes types: zij die ‘geen godsdienst’ hebben, ‘vrijzinnigen’, ‘randkerkelijke katholieken of christenen’ die buiten familiale of sociale verplichtingen zelden of nooit deelnemen aan publieke erediensten, ‘kerkelijke katholieken of christenen’ die maandelijks of op kerkelijke feestdagen deelnemen aan vieringen, ‘kerkse katholieken’ of christenen die minstens meermaals maandelijks of wekelijks deelnemen aan erediensten en tot slot ‘volgelingen van een andere godsdienst’. Die categorieën

vertellen vooral hoe vaak iemand naar de kerk gaat.

Je kunt echter ook aan mensen vragen of ze zichzelf beschouwen als kerkelijk of gelovig. Bij die benadering is volgens Jaak Billiet vooral de categorie ‘christelijk gelovig, maar niet-katholiek’ belangrijk. Die groep, 20 tot 22 procent van de bevolking, wijzigt niet, terwijl de rest verandert. „Het lijkt erop dat die mensen wel met het christelijke geloof, maar niet met de Kerk als instituut willen geassocieerd worden”, zegt Billiet.

Hoe dan ook, de kerkverlating bleef tussen 1996 en 2015 doorgaan. Billiet: „Waar de groep ‘kerksen’ in 1996 nog 20,3 procent bedroeg, is die gedaald naar 6,7 procent in 2015. Het jaar 2010, toen de zaak-Van Gheluwe uitbrak, had vooral effect op de randkerkelijken. Wellicht zijn kerkelijken naar de randkerkelijken verschoven en randkerkelijken naar niet-gelovigen.”

„We moeten werken aan de kwaliteit van het hedendaagse Kerk-zijn”

„Het meest dramatische cijfer is dat van de leeftijdscategorieën. Onder de ‘kerkse katholieken of christenen’ is de gemiddelde leeftijd 70,2 jaar. Slechts 1,2 procent is jonger dan 34 en 73,4 procent is ouder dan 64. Een heel scheve verdeling”, meent Jaak Billiet.

Toch spreekt het onderzoek over een licht herstel van het vertrouwen in de Kerk. „Het effect van een nieuwe paus?”, vraagt de slotzin zich af. „Vertrouwen-cijfers staan los van de evolutie van de betrokkenheid”, nuan-

ceert Jaak Billiet. Dat vertrouwen klom van het dieptepunt van 10,5 procent (2011) naar 13 procent (2014-2015). „Dat povere vertrouwen in de morele functie van de Kerk is problematisch,” besluit Billiet, „want het gaat over de kerntaak.”

„Die Kerk,” zegt Bart Paepen, vicaris van het bisdom Antwerpen, „is aan het vervellen. We moeten tot een nieuwe realiteit komen. Wat voorheen een socialisatieproces was – je werd geboren in een christelijke realiteit en je werd daarin ook groot – is vandaag een initiatiekerk: mensen buiten een kerkelijke context kunnen op een bepaald moment aangetrokken worden door de Kerk. We zitten middenin die overgang. We moeten werken aan de kwaliteit van het hedendaags Kerk-zijn.”

Intussen groeit de Kerk in de grootsteden, zeker in Antwerpen, door haar diversiteit en haar internationale karakter. Bart Paepen: „Katholieken met diverse culturele achtergronden, ook kerkelijk-liturgisch, brengen een enorme dynamiek met zich mee. We moeten die laten landen in onze realiteit en de taal vinden van de eenentwintigste eeuw, bij jong en oud. Voor jongeren zijn de geijkte kanalen van de parochiale werking niet het model van de toekomst. Hier zit een meer evenementgerichte pastoraal. Zij die vorig jaar in Krakau de Wereldjongerendagen meemaakten, keerden terug met een ervaring die niet strookte met het beeld van een afkalkende Kerk. Die energie zoekt een vertaling. Dat gaat mondjesmaat, maar ik heb er alle vertrouwen in dat we die connectie vinden.”

Reageren op dit artikel? Dat kan op lezersbrieven@kerknet.be

STANDPUNT

Luk VANMAERCKE

Mensen als Toon

„Heeft u ook soms het gevoel dat het vooral mensen met kleine problemen zijn die luidkeels grote klachten uiten? Terwijl je mensen die het echt zwaar te verduren hebben, vaak minder hoort klagen. Zou het kunnen dat de mate waarin mensen zichzelf beklagen weinig te maken heeft met de echte toestand van hun leven?”

De indruk besluit me soms wanneer ik weer eens iemand hoor zagen en klagen over deze of gene futilliteit. De trein is te laat. Alle andere autobestuurders zijn knoeiers die niet kunnen rijden. Het weer is te koud. Het weer is warm. De ambtenaar aan het loket werkt niet snel genoeg. De kinderen van de burens maken te veel lawaai. We durven allemaal wel eens al mopperend door het leven te gaan, maar sommigen lijken er echt een levensmissie van te maken.

Hoe groot is dan het contrast met mensen die echt zwaar getroffen worden door ellende en rampspoed. Mensen die een partner of kind verloren. Mensen die kanker hebben of een andere slepende ziekte. Mensen die hun baan verloren of door tegenslag diep in de schulden zitten. Kortom, mensen van wie we stilletjes denken: hoe kunnen ze bij zo veel tegenslag toch overeind blijven?

Toon Daems is een man die echt reden tot klagen heeft. Hij doet dat echter niet. Zijn verhaal leest u vandaag op bladzijde 13 van deze *KERK & leven*. Multiple sclerose ondermijnt zijn vrijheid, zijn kleinkind overleed veel te jong, de sponsors van zijn concert lieten hem in de steek. Laat hij daarbij het hoofd hangen? Neen, Toon vertrouwt op God en op de toekomst. Liever dan te klagen over zijn tegenslagen, omhelst hij het muzikale talent dat hij als een geschenk mocht ontvangen.

Dat talent begraaft hij niet onder de grond, zoals de foute knecht in de bekende parabel uit het Matteüsevangelie. Hij gebruikt de muziek als de taal van zijn geloof. Met de tranen om het overlijden van zijn kleinkind bevloeit hij zijn muzikale akker. Hij weet dat het leven sterker is dan de dood.

Mensen als Toon moeten ons inspireren. Ze leren ons te relativeren bij kleine tegenslagen en hoopvol te zijn bij grote tegenslagen. Niemand heeft een levenslange garantie op geluk. Tegenslag en rampspoed kruisen vroeg of laat ieders pad. Bij de ene zwaar, bij de ander lichter. Hoe gaan we daarmee om? Dat is de vraag die echt telt. Een tweede vraag hoort daar onlosmakelijk bij, hoe staan we anderen bij wanneer het noodlot hun leven treft?

In donkere uren van verdriet zijn we soms kwaad op God. Hoe kan die God goed zijn, wanneer Hij zo veel kwaad duldt? Velen probeerden die vraag te beantwoorden, maar in tijden van groot verdriet is het moeilijk om met welke verklaring ook vrede te nemen. Misschien stellen we de verkeerde vraag. Misschien moeten we ons afvragen hoe we juist in momenten van zware tegenspoed troost en steun kunnen vinden bij God. En, minstens zo belangrijk, moeten we ons afvragen wat God van ons verlangt wanneer andere mensen door een moeilijke periode gaan. Zijn we er op die momenten voor elkaar? Staan we toe dat God in ons werkzaam is ten bate van anderen? Misschien zijn dat wel de vragen die er echt toe doen.

Gelovig zijn wanneer het onrecht hard toeslaat, het is niet makkelijk. Als we echter enkel gelovig zijn op dagen dat alles naar wens loopt, wat is ons geloof dan waard?

Het worstelen met lijden is van alle tijden. De fundamentele vragen en twijfels die ermee gepaard gaan ook. Een sluitend antwoord kan geen mens ons bieden. Wel kunnen we, zoals Toon en zo vele anderen, ervoor kiezen onze rug te rechten, op God te vertrouwen en onze medemensen nabij te zijn in tijden van beproeving. Dat is zo veel waardevoller dan ons te wentelen in uitzichtloos zelfbeklag. ”

Reageren op dit artikel? Dat kan op lezersbrieven@kerknet.be

In de Gentse Regenboogkerk kun je Afro-Filipiïns-Vlaams vieren en dan eten. © Kristof Ghyselinck